

Jan Mielżyński

Wybrane problemy przygotowania młodzieży do wejścia na rynek pracy

---

Problemy Profesjologii nr 1, 109-119

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Mielżyński

WYBRANE PROBLEMY PRZYGOTOWANIA MŁODZIEŻY DO WEJŚCIA NA RYNEK PRACY

Streszczenie

Autor w artykule prezentuje wyniki badań nad problemem przygotowania zawodowego młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, jakie przeprowadził na terenie powiatu zielonogórskiego w 2007 roku i wnioski wynikające z tych badań.

SELECTED PROBLEMS OF YOUNG PEOPLE'S PREPARATION TO ENTER THE LABOUR MARKET

Summary

The author of the paper presents the results of research on the vocational preparation of young people attending post grammar schools in Zielona Góra region in 2007. The author also draws conclusions from the research.

Wprowadzenie

Transformacja ustrojowa w Polsce po 1989 roku, stworzyła warunki do zasadniczych reform systemowych, obejmujących nie tylko przemiany społeczno-ekonomiczne, ale także system edukacji, w tym kształcenia zawodowego, które stało przed nowymi wyzwaniami przygotowania do pracy młodzieży w warunkach gospodarki rynkowej.

Kluczowym problemem społecznym współczesnej Polski jest bezrobocie. Ważną rolę w przełamywaniu tendencji wzrostowych bezrobocia może odgrywać jakość edukacji.

Według opracowania Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej do głównych cech bezrobocia w Polsce należy wysoki udział w łącznej liczbie bezrobotnych, ludzi młodych oraz osób o niskim poziomie wykształcenia.

Poniżej prezentujemy zestawienie tabelaryczne bezrobotnych wg. wykształceniem.

Tabela 1. Bezrobotni zarejestrowani w PUP wg. poziomu wykształcenia. Stan w dniu 31.XII. 2006r. (w tys.)

Wyszczególnienie	1995	2000	2002	2006
	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem
Ogółem	2628,8	2702,6	3216,9	2309,4
Według poziomu wykształcenia				
Wyższe	38,9	69,4	126,6	140,9
Policealne oraz średnie zawodowe	531,7	561,9	683,6	508,0
Średnie ogólnokształcące	188,2	168,7	199,0	196,3
Zasadnicze (zawodowe)	1025,0	998,8	1163,6	819,8
Gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe	845,0	903,8	1044,1	750,6

Źródło: Rocznik statystyczny RP, GUS Warszawa 2003, s.161, 2007, s. 155 i www.praca.gov.pl

Z analizy danych wynika, że w ostatnich czterech latach nastąpiły zmiany na rynku pracy. Spadła ilość bezrobotnych porównując 2006r. do 2004r. o blisko milion osób (907,5 tys.). Spadek bezrobocia nastąpił także w grupie osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. Z pewnością wiąże się to z masowym wyjazdem młodych ludzi do pracy za granicę. Stąd zapotrzebowanie na pracowników w tych grupach jest duże, co wpływa na podejmowanie pracy i spadek bezrobocia. Wśród negatywnych cech polskiego bezrobocia należy wymienić wzrost bezrobotnych w grupie osób z wyższym wykształceniem i średnim ogólnokształcącym.

Innym mankamentem systemu edukacyjnego jest przewaga kształcenia zawodowego nad ogólnym. Aktualnie ok. 70% młodzieży uczęszcza do szkół zawodowych. Dobór kierunków kształcenia zawodowego, wynika bardziej z istnienia określonych szkół, niż z wyraźnego związku z potrzebami rynku pracy, przy jednoczesnym silnym wzroście aspiracji edukacyjnych społeczeństwa, o czym świadczy szybki wzrost liczby studentów w szkołach wyższych za ostatnie lata.

Zmiany systemu społeczno-politycznego zapoczątkowane w 1989r. i wprowadzenie systemu gospodarki rynkowej, spowodowały konieczność takiego przygotowania młodzieży, aby wchodząc na rynek pracy, miała szansę na sukces i aktywnie dokonując wyborów zawodowych, planując swoją karierę zawodową, brała odpowiedzialność za swoją przyszłość.

1. Zagadnienia teoretyczne

Reforma edukacji częściowo uwzględniła społeczne priorytety i wymagania rynku pracy przez zmianę podejścia do orientacji zawodowej. Reforma zobowiązała szkoły do świadczenia pomocy psychologiczno-pedagogicznej, polegającej na wspieraniu uczniów

w wyborze kierunku kształcenia i planowania drogi zawodowej. Szkoła stała się więc podstawowym ogniwem poradnictwa zawodowego. Orientacja zawodowa musi być wpisana w program wychowawczy szkoły i realizowana systematycznie podczas nauki w szkole. Każdy rodzaj kształcenia, wcześniej czy później prowadzi młodego człowieka na rynek pracy. Dlatego misją szkoły jest przygotowanie młodego człowieka do aktywnego poruszania się na tym rynku, do odpowiedniego podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych.

Szkoła w przeszłości traktowała orientację szkolną i zawodową w sposób okazjonalny. Jak wynika z przeprowadzonych badań sondażowych, nauczyciele tłumaczą się trudnościami dotyczącymi braku aktualnej i rzetelnej informacji zawodowej, brakiem aktualnych informatorów, brakiem dokładnej informacji o lokalnym rynku pracy, brakiem umiejętności prowadzenia zajęć przygotowujących ucznia do problemów z jakimi się spotka na rynku pracy po opuszczeniu szkoły. Uczniowie ponoszą skutki braku tych oddziaływań, konsekwencją których jest nietrafny wybór szkoły lub zawodu. Jak wynika z przeprowadzonych przez autora wywiadów, nietrafność swoich decyzji uczniowie upatrują w braku rzetelnych informacji o wybranym zawodzie, nieznaności rynku pracy, presji rodziców. Konsekwencje nietrafnych decyzji edukacyjnych i zawodowych, niezadowolenia z wybranej szkoły, może mieć w przyszłości wpływ na stosunek do wykonywania zawodu i na jakość przyszłej pracy. Brak informacji o rynku pracy (młodzież nie bada rynku pracy przed podjęciem decyzji), powoduje, że młodzież wybiera kierunki „nierynkowe” i z góry skazana jest na bezrobocie i przekwalifikowanie.

Tę lukę może skutecznie wypełnić powoływanie Szkolnych Ośrodków Kariery Zawodowej, które zapewnią młodzieży szerszy dostęp do informacji na temat rynku pracy, dostęp do informacji zawodowej, doradztwo zawodowe, informację o możliwościach nauki i zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej.

Istota przygotowania uczniów do pracy zawodowej wiąże się z kształceniem przedzawodowym i zawodowym.

Wyboru zawodu, a szerzej przyszłej drogi edukacyjnej, dokonują już uczniowie ostatnich klas szkoły podstawowej i gimnazjum.

Dlatego wprowadzona reforma szkolnictwa i przebudowa szkolnictwa zawodowego w sytuacji gospodarki wolnorynkowej i nowych wymagań pracodawców postawiła za cel zbliżenie kształcenia ogólnego i zawodowego. Zreformowany system kształcenia zawodowego ma spełnić trzy podstawowe funkcje:

- zapewnienie elastyczności kształcenia przez krótsze okresy nauczania na bazie dobrego wykształcenia ogólnego i szerokoprofilowego przygotowania ogólnozawodowego,
- powiązanie z rynkiem pracy,
- zapewnienie wysokiej jakości kształcenia i porównywalności uzyskiwanych kwalifikacji¹.

Przygotowanie absolwenta szkoły do funkcjonowania w warunkach zmiennego rynku pracy zatem wymaga:

---

¹ *O edukacji dla rynku pracy. Ministerstwo Edukacji Narodowej. Warszawa 2001, s.7.*

- dobrego przygotowania w zakresie kształcenia ogólnego,
- trafnego wyboru zawodu,
- dobrego jakościowo kształcenia,
- organizacji pozwalającej na realizację aspiracji edukacyjnych w każdym momencie życia człowieka².

Takie podejście silnie akcentuje przewartościowanie podmiotu edukacji. Edukacja skierowana jest przede wszystkim do ucznia, który w procesie kształcenia i wychowania uzyskuje przygotowanie do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej.

Dlatego, jak twierdzi S.M.Kwiatkowski³, uzasadnione jest wyodrębnienie kształcenia przedzawodowego i rozpatrywanie go jako elementu kształcenia zawodowego. Odpowiada to podziałowi problematyki kształcenia zawodowego na trzy wzajemnie ze sobą powiązane bloki:

- kształcenie przedzawodowe,
- kształcenie zawodowe młodzieży,
- kształcenie zawodowe pracujących (dorosłych).

Niezależnie od stopnia akceptacji przyjętej w klasyfikacji, należy podkreślić, że etap kształcenia przedzawodowego jest niezwykle istotny dla wszystkich uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. Mimo niewątpliwego postępu w zakresie dostępu do informacji wielu uczniów wybiera obecnie szkołę ponadpodstawową bez swoistej samowiedzy o własnych predyspozycjach oraz wiedzy o możliwościach zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

S.M.Kwiatkowski wskazał na oczekiwania, poglądy i sugestie pracodawców wobec systemu kształcenia zawodowego, które zostały przedstawione szeroko na podstawie badań związanych z realizacją projektu celowego (001 16/01) „Rynek pracy wobec integracji z Unią Europejską”, a w szczególności wyników subprojektu: „Analiza systemu edukacji z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy i kompatybilności ze standardami Unii Europejskiej. Określenie kierunków zmian”⁴.

Zdaniem autora, pracodawcy poszukują wykwalifikowanych pracowników i nie są zainteresowani ponoszeniem kosztów szkoleń już na pierwszym etapie pracy absolwenta. Zwracają uwagę na małą mobilność i elastyczność zawodową absolwentów szkół zawodowych oraz na brak podstawowego przygotowania zawodowego absolwentów szkół ogólnokształcących.

W dziedzinie programowej, jak wynika z badań autora, pracodawcy oczekują wyeksponowania treści związanych z ekonomiką przedsiębiorstwa i organizacją pracy oraz umiejętności o charakterze ogólnym, takich jak: samokształcenie, dostrzeganie i rozwiązywanie problemów, łączenie teorii z praktyką, skuteczne komunikowanie się i praca w zespole.

---

² Tamże, s. 8.

³ Kwiatkowski S.M., *Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności* [w:] *Perspektywy poradnictwa edukacyjno-zawodowego w Polsce*, KOWEZ Warszawa 2003, s. 33-34.

⁴ Kwiatkowski S.M. (red), *Edukacja zawodowa wobec rynku pracy i integracji europejskiej*, IPiSS Warszawa 2001.

Przemiany społeczno-gospodarcze i ustrojowe jakie zachodzą po 1989r. w ramach polskiej transformacji mają bardzo ważny wpływ na doskonalenie systemu edukacji, w tym szczególnie kształcenia zawodowego. Przemiany te ujawniają istotne rozbieżności między zadaniami szkolnictwa zawodowego i jego możliwościami a zapotrzebowaniem na wykwalifikowaną siłę roboczą i wymaganiami rynku pracy. W przyszłym roku obchodzić będziemy 20-lecie polskiej transformacji, co objawi się z pewnością licznymi opracowaniami, analizami tego okresu.

Dla badaczy ważnym zagadnieniem jest diagnoza funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego dla potrzeb rynku pracy. Tym bardziej, że nastąpił w ostatnich latach gwałtowny „odpływ” fachowców z różnych, bardzo potrzebnych gospodarce (choć nie tylko) zawodów.

Założeniem reformy kształcenia zawodowego w 1990 roku była przebudowa systemu edukacji zawodowej i dostosowanie systemu kształcenia zawodowego do nowych wymagań gospodarki rynkowej i kształcenia ustawicznego⁵.

Badanie postaw młodzieży jest jednym z elementów uzupełniających obraz systemu edukacji w powiecie, a z kolei konfrontowanie ich z wynikami badania klimatu przedsiębiorczości, pozwala na wskazanie kierunków stopniowego i ewolucyjnego dostosowania systemu oświatowego do lokalnych potrzeb.

Jednym z czynników, które determinują rozwój gospodarczy, jest wykształcenie młodzieży, jego poziom i dostosowanie do zachodzących zmian na rynku pracy. Poważne obowiązki w tym zakresie ma samorząd terytorialny i to nie tylko zabezpieczenie funkcjonowania sieci szkolnej pod względem finansowym. Powinien również troszczyć się o:

- rozwój intelektualny młodzieży,
- przygotowanie do udziału w życiu społecznym,
- przygotowaniem pod względem profesjonalnym do wejścia na rynek pracy.

Związek placówek oświatowych z lokalnymi partnerami społecznymi oraz sektorem prywatnym budują więzi szkół z ich otoczeniem i trwale poprawia warunki ich funkcjonowania. Działalność w tym zakresie samorządu powiatowego określona jest ustawą z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym⁶ – „powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, m.in. w zakresie przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy. Zadania powiatu wykonuje zarząd przy pomocy starostwa powiatowego oraz jednostek organizacyjnych powiatu, w tym powiatowego urzędu pracy”⁷.

---

⁵ Zob. J. Mielżyński, *Wybrane problemy kształcenia ustawicznego w Polsce w doskonaleniu zawodowym pracowników administracji publicznej*, [w]: *Problemy Profesjologii* nr 1/2007.

⁶ Dz. U. z 2001r., Nr 142, poz. 1592 z późn. zm.

⁷ Tamże.

2. Charakterystyka problematyki badań

Od początku transformacji społeczno-gospodarczej największą grupę bezrobotnych wśród absolwentów szkół ponadpodstawowych stanowią absolwenci szkół zasadniczych.

Zgodnie z Wytocznymi MEN w sprawie reformy edukacji, 80% populacji powinno uczęszczać do szkół średnich a zaledwie 20% do szkół zasadniczych. Wraz z ubożeniem społeczeństwa i wzrostem bezrobocia młodzież często za namową rodziców wybiera szkoły będące najbliżej miejsca zamieszkania oraz szkoły w których można szybko zdobyć zawód, aby jak najszybciej pójść do pracy, aby mieć własne pieniądze, których bezrobotni rodzice nie mają za wiele, albo wcale. Dlatego szkoły zasadnicze i licea profilowane oraz technika zawodowe cieszą się sporą popularnością. Podobnie jak kursy i szkolenia doskonalące zawodowo w niektórych zawodach na które jest zapotrzebowanie w krajach Unii Europejskiej, ponieważ po zdobyciu tego zawodu młodzi ludzie zamierzają wyjechać do pracy za granicę. Nauka w szkołach zawodowych kosztuje rodziców najmniej.

Wg danych młodzież w ostatnich latach podejmowała naukę w następujących typach szkół:

Tabela 2. Uczniowie w szkołach (w tys.)

Typ szkoły	1995/ 1996	2000/ 2001	2005/ 2006	2006/ 2007	1995/ 1996 %	2000/ 2001 %	2005/ 2006 %	2007/ 2008 %
	Zasadnicze zawodowe	2625	2372	1778	1760	25,12	18,30	14,21
Licea ogólnokształcące i uzupełniające	1705	2292	2572	2543	16,32	17,69	20,55	21,32
Licea profilowane	x	x	1530	1416	x	x	12,23	11,87
Technika zawodowe i technika uzupełniające	4687	5724	2902	2473	44,85	44,18	23,19	20,73
Policealne	1432	2567	3731	3738	13,7	19,81	29,82	31,33
Razem	10449	12955	12513	11930	100	100	100	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Mały Rocznik Statystyczny Polski*, GUS Warszawa 2007, s. 231.

Jak wynika z analizy danych zawartych w tabeli 2, w ostatnich latach nastąpił spadek zainteresowania absolwentów gimnazjów kontynuacją kształcenia w ponadgimnazjalnych za-

sadniczych szkołach zawodowych. Jest to spowodowane wzrostem aspiracji edukacyjnych młodego pokolenia i wiążącymi się z tym wyborami szkół dających wykształcenie co najmniej średnie. Powszechnie jest opinia, że bezrobocie dotyka przede wszystkim osoby o niskim poziomie wykształcenia co utwierdza młodzież w przekonaniu, że lepiej jest ukończyć szkołę średnią i próbować dostać się do jakiegokolwiek szkoły wyższej, niż podjąć decyzję o nauce w zasadniczej szkole zawodowej.

Metodologia badań

W niniejszym opracowaniu chcemy zasygnalizować niektóre tylko wyniki przeprowadzonego przez nas badania uczniów.

Zaprojektowane przez nas badanie sondażowe miało spełnić dwa cele:

1. Poznanie postaw młodzieży wobec szans na lokalnym rynku pracy.
2. Poznanie planów młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w powiecie zielonogórskim co do kierunków dalszej edukacji zawodowej oraz planów zawodowych związanych z przyszłą pracą zawodową.

Do badania w formie ankiety wybraliśmy trzy szkoły: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Sulechowie, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Czerwieńsku i Zespół Szkół Zawodowych Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego w Zielonej Górze.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Sulechowie jest szkołą dużą i liczy: 49 oddziałów, do których uczęszcza 1310 uczniów. Najczęściej jest to młodzież z terenu Sulechowa i gmin z terenu powiatu zielonogórskiego.

Do Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Czerwieńsku uczęszcza ponad 130 uczniów i słuchaczy. Uczniowie i słuchacze rekrutują się głównie z terenu powiatu zielonogórskiego.

Do Zespołu Szkół Zawodowych PBO w Zielonej Górze uczęszcza 380 uczniów. Szkoła kształci w wielu profilach, m.in.: zarządzanie informacją, kształtowanie środowiska, usługowo-gospodarczy, ekonomiczno-administracyjny, kształtowanie środowiska, handlowy, budownictwo, urządzeń sanitarnych, murarz, mechanik pojazdów samochodowych, technolog robót wykończeniowych w budownictwie, monter instalacji i urządzeń sanitarnych, piekarz⁸.

Do prezentacji w niniejszym artykule wybraliśmy odpowiedzi na następujące pytania:

- Jakie czynniki decydowały o wybraniu szkoły i zawodu?
- Jak uczniowie oceniają przygotowanie do pracy w okresie edukacji w szkole?
- Jakie są ich plany rozwoju zawodowego?

Metodę jaką zastosowano w badaniu był to sondaż diagnostyczny w którym wzięło udział 227 uczniów. Opisywana zbiorowość była różnorodna pod względem płci, wieku i lat nauki.

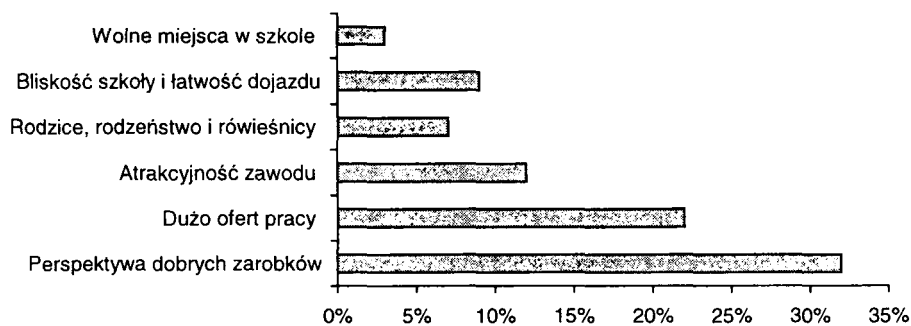
⁸ Dane statystyczne na podstawie informacji pisemnej Zespołu Szkół Zawodowych Przedsiębiorstwa Budownictwa Ogólnego Sp. z o.o. w Zielonej Górze z 02.01.2008.

W badaniu uczestniczyli uczniowie klasy IV w Zespole Szkół Zawodowych PBO (34%); klasy III w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Czerwieńsku (32%) i klasy IV w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Sulechowie (34%).

3. Poglądy młodzieży na kształcenie zawodowe i przygotowanie do przyszłej pracy – analiza wyników badań

Wśród różnorodnych czynników jakie decydowały o wyborze szkoły i zawodu jak – pokazały badania – decydujący wpływ miały trzy czynniki: perspektywa w przyszłości dobrych zarobków (32%), dużo ofert pracy (22%) i atrakcyjność zawodu (12%). Pozostałe czynniki miały znaczenie drugorzędne. Warto zwrócić uwagę, że bardzo mały wpływ na podjęte decyzje mieli rodzice, rodzeństwo i rówieśnicy (7%). Również bliskość szkoły i łatwość dojazdu nie stanowiła ważnego czynnika (9%). Wcześniejsze zainteresowania zawodowe wybranym kierunkiem nauki zadeklarowało tylko (7%) respondentów. Spośród czynników, które decydowały o wyborze zawodu bardzo niską miał autorytet i popularność w środowisku rówieśników szkoły tylko (5%). Natomiast (3%) respondentów podało, że wpływ na ich decyzje zawodowe miały wolne miejsca w szkole (3%), podobnie jak przypadek wyboru (3%).

Charakterystyczne dla poglądów młodzieży są dwie wypowiedzi z ankiet: „Wybrałem tą szkołę ponieważ wiem od kolegów, że pracuje tam kadra nauczycieli o wysokich kwalifikacjach. Interesuje mnie mechatronika jako zawód nowoczesny z perspektywami na zatrudnienie w ciekawej firmie oraz możliwość uzyskania dobrych zarobków, ponieważ chciałbym po ukończeniu szkoły szybko się usamodzielić” (uczeń ZSP w Sulechowie). Inny przykład ucznia z ZSZ PBO: „Wybrałem tą szkołę bo podoba mi się zawód murarza. Mogę łatwo znaleźć dla siebie miejsce pracy w kraju i za granicą”.

Z badań wynika, że (62%) wybrałoby ponownie ten sam zawód. Świadczyć to może o tym, że decyzje zawodowe respondenci uznali za trafne i odpowiadające ich zainteresowaniom. Najmniejszą ochotę do zmiany zawodu mają uczniowie zawodów budowlanych, bo tylko (9%) z nich chciałoby uczyć się innego zawodu. Obecnie kierunki budowlane w kształceniu zawodowym cieszą się dużą popularnością wśród młodzieży ze względu na duże zapo-

trzebowanie lokalnych rynków pracy i możliwość znalezienia pracy w tych zawodach za granicą. Uczniowie podkreślali ponadto możliwość uzyskania satysfakcjonujących zarobków oraz dalszej nauki.

A co z planami zawodowymi na przyszłość? Jak uczniowie widzą swój rozwój zawodowy?

Z analizy wyników badań wynika, że (72%) respondentów chce kontynuować naukę w szkołach średnich i wyższych, zarówno w formach stacjonarnych jak i niestacjonarnych. Z badanej grupy (38%) respondentów chce w przyszłości pracować i studiować zaocznie.

Wyjazd do pracy za granicę, planuje 39% respondentów. Wymieniali oni głównie kraje Unii Europejskiej, takie np. jak: Wielka Brytania (21%), Irlandia (11%), Hiszpania (5%), Włochy (1%). Z deklarujących wyjazd do pracy, do krajów Unii Europejskiej (19%) chciałoby jednocześnie uczyć języka angielskiego i doskonalić zawodowo. Pewnie dlatego w tej grupie (37%) respondentów dodatkowo uczy się języka obcego w różnych formach: przez korepetycje (17%), korespondencyjnie (28%), w ramach samokształcenia (słuchanie nagrań wybranego języka) 55%.

Powodami planowania wyjazdu do pracy za granicę, są: zbyt niskie zarobki w Polsce – (podało taki motyw 53% respondentów), złe stosunki w pracy (5%) oraz brak perspektyw na szybkie „dorobienie się” (usamodzielnienie, założenie rodziny, kupno mieszkania) – 43%.

Stosunkowo nieliczna grupa (6 %) nie ma żadnych planów po ukończeniu szkoły. Natomiast 87% chce bezpośrednio po zakończeniu nauki rozpocząć pracę zarobkową w swoim zawodzie. Z tej grupy respondentów 39% chce założyć własną firmę w ramach działalności gospodarczej, a wśród nich najwięcej jest uczniów ZSP w Czerwieńsku (21%- (gastronomia i ogrodnictwo) oraz ZSP w Sulechowie (15%- elektrycy, gastronomia), najmniej w ZSZ PBO (3%).

Gospodarka rynkowa, zmiany technologiczne, postęp naukowo-techniczny, zmieniające się środowisko pracy, otoczenie zewnętrzne zakładu pracy, wszystko to wymaga ciągłego kształcenia się i doskonalenia zawodowego, wzbogacania wiedzy szkolnej i praktyki zawodowej nabywanej w trakcie nauki szkolnej.

Młodzież szkolna pozytywnie ocenia zajęcia praktyczne. W ZSP w Sulechowie (92%), w ZSP w Czerwieńsku (87%), w ZSZ PBO w Zielonej Górze (96%). Wśród respondentów panowała opinia, że należałoby zwiększyć ilość godzin przeznaczonych na praktyki zawodowe w warsztatach szkolnych, zajęcia w laboratoriach i pracowniach technicznych, na zajęcia warsztatowe i praktyki w firmach (89%). Uczniowie twierdzą, że „na praktykach szybko się uczy zawodu i są to zajęcia znacznie ciekawsze niż wiedza teoretyczna” (uczeń ZSZ PBO, ale podobne opinie wyrażali uczniowie pozostałych szkół).

Natomiast wśród mankamentów przygotowania do zawodu i przyszłej pracy wymieniają: „zbyt mało praktyk, brak odpowiedniego zaplecza technicznego, przestarzałe programy nauczania i nie nadążanie w wyposażeniu pracowni za postępem technicznym, złe zorganizowane praktyki (prace pomocnicze), brak nowoczesnych pomocy naukowych, zbyt duża ilość godzin przeznaczonych na przedmioty humanistyczne, za mało na związane z zawodem”.

Respondenci pozytywnie oceniają przygotowanie praktyk zawodowych. Takiego zdania jest (75%) w ZSP w Sulechowie, (47%) w ZSP w Czerwieńsku i (72%) w ZSZ PBO w Zielonej Górze. Respondenci podkreślają, że „na praktykach zawodowych zdobywają doświadczenie, które najbardziej przyda im się w przyszłej pracy, wzbogacają swoją wiedzę, dużo się uczą” i postulują: „zwiększenie godzin na zajęcia praktyczne. Widzą w tym możliwość doskonalenia swoich umiejętności zawodowych”. Tylko 4% stwierdza, że praktyki niczego nie uczą, bo: „wykonują na nich brudną robotę”, albo wyłącznie: „prace związane ze sprzętaniem”. Uczniowie szczególnie cenią praktyki w firmach, gdzie mają okazję „poznać swój przyszły zawód, ale i organizację procesu produkcyjnego, funkcjonowania firmy, sprzętu na jakim firma dysponuje, organizacji i dyscypliny pracy, stosunków międzyludzkich, systemów zarządzania, współpracy z innymi podmiotami”.

Jak pokazały badania, uczniowie nie mają dostatecznej wiedzy o sytuacji na lokalnym rynku pracy. Nie ma takiego rozeznania (77%) respondentów ZSP w Czerwieńsku. Najlepsze rozeznanie mają, z uczniowie ZSZ PBO w Zielonej Górze. Znajomość sytuacji na lokalnym rynku pracy i zapotrzebowania na pracowników o określonych kwalifikacjach, deklarowało (57%) respondentów z ZSP w Sulechowie.

Z naszych badań wynika, że przygotowanie uczniów do przyszłej pracy zawodowej przez szkoły oceniane jest przez większość młodzieży pozytywnie.

Postuluje się powrót do rozwoju zasadniczych szkół zawodowych w tym przyzakładowych. W Polsce jest już wiele przykładów na angażowanie się prywatnego kapitału właścicieli wielu firm (w tym zagranicznych inwestujących w Polsce), w unowocześnianie warsztatów szkolnych w szkołach zawodowych, przygotowujących pracowników dla tych firm.

Nowa ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która zastąpiła dotychczas obowiązującą ustawę o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu z 1994r., wprowadza istotne zmiany w zakresie polityki rynku pracy w stosunku do młodzieży. Stwarza warunki korzystne dla pracodawców zatrudniających absolwentów, tworzy warunki do rozwijania mobilności zawodowej młodzieży i włącza do tego zadania nowe instytucje rynku pracy jak np. OHP⁹.

Podsumowanie

Reasumując trzeba stwierdzić, że podjęte przez nas działania badawcze dostarczyły wiele ciekawych opinii respondentów na postawione problemy.

Przeprowadzony sondaż opinii uczniów trzech szkół: ZSP w Sulechowie, ZSP w Czerwieńsku i ZSZ PBO w Zielonej Górze, choć nie był reprezentatywny, to pozwala na wypracowanie pewnych wniosków i postulatów pod adresem władz oświatowych celem dalszego doskonalenia systemu przygotowania młodzieży do pracy zawodowej.

---

⁹ Dz.U. Nr 99 poz. 1001 z 12 kwietnia 2004.

Zebrana wiedza służyć może dalszym, bardziej pogłębionym i reprezentatywnym badaniom problemu .

Najważniejsze wnioski z przeprowadzonych badań to:

- lepsze zainteresowanie młodzieży zawodami szczególnie potrzebnymi gospodarce,
- rozbudowa i unowocześnienie szkolnej bazy warsztatowej, laboratoryjnej, pracowni przedmiotowych itd.,
- zwiększenie środków na właściwe kształcenie praktyczne, dostosowane do współczesnych wymogów i standardów technologicznych i systemów organizacji pracy,
- zwiększenia nakładów na szkolnictwo zawodowe i stworzenie warunków prawnych i finansowych wspomagających inicjatywy firm prywatnych, (w tym zagranicznych), do powoływania szkół przyzakładowych lub wspieranych finansowo i technicznie przez kapitał zakładowy,
- skuteczne realizowanie programów Szkolnych Ośrodków Kariery i udzielaniu przez dyrekcje szkół pomocy nauczycielom realizującym ten projekt,
- następować musi ściślejsza współpraca między szkołami zawodowymi a firmami, które chcą zatrudniać absolwentów tych szkół,
- firmy muszą szukać rezerw, aby zwiększyć system motywacji finansowej dla absolwentów podejmujących pracę po raz pierwszy, co przynajmniej w części pozwoli zatrzymać część z nich przed wyjazdem do pracy za granicę,
- władze oświatowe i samorządy terytorialne aktywniej powinny wykorzystywać środki finansowe z funduszy europejskich na rozwój bazy szkolnej, szczególnie do zajęć praktycznych i unowocześnianie procesów dydaktycznych.

Oczywiście to tylko niektóre z wniosków, których realizacja może się przyczynić do lepszego przygotowania młodzieży do pracy zawodowej i realizacji nowoczesnego systemu kształcenia zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem przygotowania praktycznego w trakcie nauki i początków pierwszej pracy zawodowej.

Literatura

1. Jarmołowicz W., (red), Rynek pracy w warunkach zmian ustrojowych, AE Poznań 2003.
2. Kwiatkowski S.M. (red), *Edukacja zawodowa wobec rynku pracy i integracji europejskiej*, IPiSS Warszawa 2001.
3. Kwiatkowski S.M., *Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności*, [w:] Perspektywy poradnictwa edukacyjno-zawodowego w Polsce, KOWEZ Warszawa 2003.
6. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Dz.U. nr 99 poz. 1001 z 12 kwietnia 2004.
6. Wołk Z., *Absolwenci szkół zawodowych na starcie*, Szkoła Zawodowa, nr 8/99.
7. Raport Ministerstwa Edukacji Narodowej: *O edukacji dla rynku pracy...*, Warszawa 2001.
8. *Rocznik statystyczny RP*, GUS Warszawa 2003, s. 161, 2007, s. 155 i www.praca.gov.pl

Recenzent: E. Kowal